

CENTRALIZACIJA DRŽAVE NE POJENJUJE

Nedavno tega je v dnevniku POP TV v oddaji »24 ur Inšpektor« tekla resna razprava o vzdrževanju cest v naši državi. Slovenija po mnenju razpravljavcev sodi med države z visoko stopnjo razvejanosti vseh vrst cest tako po dolžini kot po njihovi strukturi – od lokalnih cest pa vse do avtocestnih križev. Tudi novi odsek, ki bo povezoval do sedaj »ignorirano« Koroško, tako bo na ta način bolje povezana s preostalo Slovenijo, posledično tudi z evropskim gospodarskim in kulturnim okoljem. V duhu vzdrževanja kvalitete celotnega cestnega omrežja, ki je vel iz razprav nastopajočih, sem začutil zadovoljstvo, seveda s prizvokom določene skepse, ki pa izhaja iz preteklih obdobj, ko tovrstne obljube niso bile izpeljane ne glede na to, kdo je dajal te obljube. Toda pustimo negativnosti, povezane z izgradnjo in vzdrževanjem cest, ki so se pokazale tako pri njihovem vzdrževanju kot tudi enormnemu prekoračevanju stroškov v primerjavi z načrtovanimi stroški zlasti pri gradnji avtocest, saj tovrstnih napak ni več možno popraviti.

Dotaknil pa se bom samo ene od prikazanih problematik v omenjeni oddaji in sicer problematike krožne avtocestne povezave okoli Ljubljane. Res je, da se v normalnih okoliščinah, kar seveda COVID-19 ni, v Ljubljano zgrinja veliko število avtomobilov praktično iz vseh slovenskih pokrajin, ki v pretežni meri prevažajo različne profile pisarniških delavcev na delovna mesta, locirana v Ljubljani. Ne glede na to, da sem pred letom dni v enem od člankov na temo pokrajin omenil nekaj evidentnih podatkov, ki po eni strani odražajo centralizacijo v Sloveniji, po drugi strani pa pomenijo zanemarljiv odnos države (beri: vseh dosedanjih vlad) pri razvoju posameznih področij v primerjavi s centrom. Naj ob tem izpostavim nekaj naslednjih uradnih podatkov, in sicer:

- v Ljubljani je bilo v obdobju od 2015 do 2018 26,6 % vseh delovnih mest v Sloveniji. Na tovrstna delovna mesta sodijo tudi delovna mesta v t.i. paradržavnih institucijah, kar pomeni izjemno velik birokratski aparat. Naj bralce spomnim, da je bilo ob osamosvojitvi Slovenije v državnem aparatu zaposlenih nekaj več kot 7000 uslužbencev, sedaj pa je v tem aparatu zaposlenih 32.000 uslužbencev. V omenjeni oddaji je bilo tudi izpostavljeno, da se v Ljubljano dnevno pripelje 11.000 vozil več kot pred desetimi leti. Po svoje je torej razumljivo, da je zaradi tega vrsta zastojev slehernega delovnega dne na vseh vpadnicah v Ljubljano;
- podatki o migraciji delovne sile za leto 2018 govorijo, da v Ljubljano na delo dnevno prihaja okoli 90.000 prebivalcev, da se je od omenjenega leta od tega iz Prekmurja dnevno vozilo v Ljubljano 3.117 ljudi, da se je v tem obdobju iz Maribora vozilo v Ljubljano 9.960 prebivalcev. Pustimo ob strani, koliko se jih sedaj dnevno vozi v našo prestolnico iz preostalih pokrajin, vendar je dejstvo, da to potrjuje enormno centralizacijo, saj se na ta način centralizirajo tudi finančna sredstva, ki bi jih potrebovali pri svojem razvoju kraji in pokrajine iz preostalega dela Slovenije. Žal pri

tem pogrešam odločno stališče okoljevarstvenikov, ki bi lahko postregli s konkretnimi podatki o onesnaževanju okolja z izpušnimi plini, obrabo pnevmatik ipd.;

- ko govorimo o razvoju posameznih pokrajin v Sloveniji, naj bralce spomnim na indeks razvojne ogroženosti, ki ga izračunava UMAR, vendar je v preteklosti o tem bilo malo napisanega, najbrž »skrivanje« teh podatkov ni slučaj. Namreč, razlike v omenjenem indeksu so izjemno visoke. Če npr. primerjamo indeks razvojne ogroženosti Ljubljane z okolico, ki je 36,2 s tovrstnim indeksom npr. za Prekmurje, vidimo, da je bil le-ta že leta 2017 163,8. Torej petkrat večja razvojna ogroženost v primerjavi z Ljubljano in okolico. Nekaj podobnega je z Zasavjem, in še bi lahko naštevali. Toda vse to je rezultat ignoriranja razvoja pokrajin izven centra države. Posledično pa lahko ugotovimo, da največ delovne sile odhaja na delo v Avstrijo prav iz Prekmurja in Štajerske, le-teh je okoli 40.000;
- naj k problematiki centralizacije države opozorim tudi na enormno število novo nastalih paradržavnih institucij, ki ne morejo obstajati brez birokratskih kadrov. Zadnji podatek, ki mi je prišel v roke, je podatek o številu in vrsti najrazličnejših komisij, ki delujejo na državni ravni in se napajajo iz davkopláčevalskega denarja. Teh je namreč kar 274. Tudi to je zgovoren dokaz o rezultatih konstantne centralizacije Slovenije.

Že navedeni grobi podatki potrjujejo izjemno centralizacijo države, kar posledično vodi v izpostavljanje omenjene širitve cestnega obroča okoli Ljubljane ter s tem povezane izgradnje drugih dovoznih cest. Vse dosedanje vlade imajo izjemne »zasluge« za siromašenje slovenskih pokrajin na račun prestolnice z njenim ožjim okoljem. Skratka, namesto upoštevanja 143. člena Ustave RS, ki že od leta 1991 obvezuje vse dosedanje vlade, da organizirajo pokrajine in na tej osnovi prenesejo določene funkcije iz državne ravni na raven pokrajin, torej izvršijo decentralizacijo države, se dogaja prav obratno. Sedaj bomo na račun davkopláčevalcev financirali izgradnjo obvoznih kapacitet naše prestolnice namesto da bi denar usmerili v razvojne projekte pokrajin, seveda po njihovi predhodni ustanovitvi. To bi seveda omogočilo več delovnih mest in s tem večjo varnost državljanov v določeni pokrajini. Vse vlade, skupaj z Državnim zborom niso dosedaj pokazale nikakršnega sramu pred svojimi volivci, državljani, ki so jim na volitvah zaupali svoje glasove, v zahvalo pa konstantno doživljajo ignoranco, kar dokazujejo predvsem sprejeti zakoni, ki obidejo pokrajine in s tem decentralizacijo ter ponovno favorizirajo prestolnico. Pa ne samo omenjeni denar, temveč tudi različni drugi evropski in domači finančni viri preprosto pogosto ostajajo v prestolnici. Ne verjamete? Naj vas v to trditev prepriča podatek, ki ga je novinarka Rozmari Petek objavila v časniku Večer, dne 3. 10. 2019, in sicer: v letu 2016 je bilo npr. v Ljubljani 1,7 milijarde investicij, v Mariboru pa samo 216 milijonov evrov. Koliko drobtinic so šele dobile preostale pokrajine pa ni mogoče prikazati, ker le-teh preprosto še ni. In to je glavni razlog, da se centralizacija države še vedno nadaljuje in to na račun vseh šestih pokrajin (Gorenjske, Dolenjske, Koroške, Štajerske, Prekmurske in Notranjsko-primorske). Za razliko od delovne

skupine, ki je bila imenovana od Državnega sveta RS, le-ta je Slovenijo sesekljala na 12 pokrajin, pa sem vselej zagovarjal upoštevanje etničnih vidikov definiranja pokrajin in na tej osnovi so pokrajine, ki smo jih našli, realne.

Naj ponovno poudarim, da so za omenjeno ignoranco razvoja pokrajin, po drugi strani pa so za enormno centralizacijo države krive praktično vse politične stranke (beri: predvsem Državni zbor), pri čemer dokazujejo, da jim je Ustava RS kaj malo mar, oziroma, da jih brigajo samo lastni strankarski interesi.

Ob koncu se sprašujem, kje je bil do lanskega leta Državni svet, ki bi naj z možnim vetom bedel nad zakonitostjo delovanja državnih organov, ki bi naj delovali na osnovi sprejetih zakonov, skladnih z Ustavo RS. Na tovrstne in še druge deviacije v naši družbi, kot je npr. korupcija, prodaja podjetij tujim lastnikom, prodaja blagovnih znamk tujcem, hlapčevstvo pred Brusljem ipd., konstantno že leta opozarja Sinteza KCD kot civilna družba, vendar je odziv vodilnih politikov omalovažujoč. Na koncu koncev se že sliši vaja mešanega pevskega zbora, ki bo zapel: Le vkup, le vkup uboga gmajna. Držimo pesti, da ostane le pri vaji.

Maribor, 18. 2. 2021

zasl. prof. dr. Dušan Radonjič